

de Galgenberg bij Elst (U)

Voor degenen die met eigen ogen een representatief beeld van de Galgenberg en omgeving willen krijgen beschreven wij een ten dele gemarkeerde boomvormige route van 7 kilometer. De vice versa te lopen stam van de "boom" wordt gevormd door een traject van 650 meter dat van de bushalte Amerongse Berg via de Koningin Wilhelminaweg (N 225) en het begin van de Veense Weg naar de bosrand loopt.

Bij het begin van het traject door het Amerongse Bos staat het restaurant 't Berghuis waarvoor een vrij groot parkeerterrein is gelegen.

Route 6,0 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Vanuit de bushalte Amerongse Berg brengt de wandeling ons eerst via de Koningin Wilhelminaweg (N 225) buiten de bebouwde kom. Daar passeren we links al snel het begin van een kaarsrechte laan die het Amerongse Bos over een lengte van bijna twee kilometer doorsnijdt. Een eindje verderop wordt links de Veense Weg ingeslagen. De weg is een ten dele verlegde oude verbinding die dwars over de heuvelrug in de richting van Veenendaal loopt. Slechts een klein deel van de weg werd verhard. De Veense Weg laat ons kennis maken met een restant van het oude Amerongse akkerland. Enkele grote houten schuren herinneren er aan de vroeger in deze omgeving belangrijke teelt van tabak.

2. Waar de Veense Weg rechtsaf buigt gaan wij vrijwel rechtdoor om bij het bosrestaurant 't Berghuis aan de rondwandeling te beginnen. Eerst wordt echter even een bezoekje gebracht aan het model van een grafheuvel (a). Er loopt een gangetje doorheen dat wordt gemarkeerd door muren met informatie over het interieur van grafheuvels.

3. De bedoeling is daarna eerst een deel te lopen van de route die met geelgekopte ronde paaltjes is gemarkeerd. Al snel komen we dan langs een zuil die herinnert aan de overwinning op Napoleon in de Slag bij Waterloo. Lady Athlone van het landgoed Huis Amerongen liet het gedenkteken in 1815 oprichten om te herinneren aan de Slag bij Waterloo. Een belangrijke aanleiding was dat haar oudste zoon heelhuids van het slagveld terugkeerde. Aan het monument is duidelijk te zien dat de Duitsers het in de Tweede Wereldoorlog als schietschijf gebruikten. Enkele jaren na de oorlog werd het gedenkteken verwijderd. Op aandrang van omwonenden is het in 1963 echter weer herplaatst. Voorbij het monument volgt de wandelroute enkele honderden meters een recht pad waar een open plek ons een uitzicht biedt over de zuidelijke stuwwalflank en ook het nabijgelegen riviereengebied is te zien. Enkele bankjes bieden de mogelijkheid zittend van het uitzicht te genieten. Even verderop gaan we met een scherpe bocht naar links voor een beklimming van het stuwwalerras aan de zuidoostzijde van de Amerongse Berg. Tijdens de beklimming draait ons geopad naar rechts. Bovenop het terras verwelkomt ons de in oude luister herstelde structuur van een 18de-eeuws sterrenbos waarvan een door bankjes omgeven solitaire oude "Eenzame Eik" eik het middelpunt vormt.

4. Voorbij de ombankte boom gaan we een eindje de kaarsrechte Hooiweg volgen. Al spoedig verrast ons dan een fraai uitzicht over het zuiden van de Gelderse Vallei waar de stuwwallen van de Zuidwest Veluwe de achtergrond van ons blikveld vormen. Het uitzicht werd gecreëerd door het vellen van een strook bos langs een deel van de Hooiweg. Bovenaan de strook biedt een bankje de mogelijkheid zittend van het uitzicht te genieten.

5. Hierna gaan we rechts via een laan naar de door smeltwater vergrote pas tussen de stuwwalplateaus van de Amerongse en Elster Berg. We komen er terecht op een vijfsprong waarachter een ondiepe ovale terreindepressie is gelegen. Op de vijfsprong slaat onze route schuin rechtsaf. Ze brengt ons dan naar een andere vijfsprong alwaar zich twee fietsroutes verenigen. Aan de overzijde ervan gaan we links voor ons een bochtig bospad volgen.

6. Via dit pad kunnen we kennismaken met de gelede randpartij van het stuwwalplateau ten oosten van de pas. We lopen er na enige tijd even door een korte vallei. Voor ons zien achter het begin van de laagte nog even een afzonderlijke depressie. Het pad gaat nu echter met een scherpe bocht naar rechts en vervolgens wat geleidelijker naar links. Ons oog valt dan op een vierkante natuurstenen paal waarvan het opschrift wijst op het "jagtrekt" van de (voormalige) "Hooge Heerlijkheid Amerongen Ginkel en Elst". Voorbij de paal komen wij terecht op een stuwwalkruin (met bankje) waar zich (kleine) kommen en troggen in het bos verschuilen. Iets verderop bevindt zich een kruispunt dat wordt gesneden door de grens met de gemeente Rhenen.

7. Op het kruispunt wordt "scherp" rechtsaf geslagen. Zuidwaarts lopend komen wij dan spoedig terecht bij het begin van een markant smeltwaterdal waar zich ook een kruispunt bevindt. Wie bovenlangs het dal wil lopen moet het pad blijven volgen tot het op een scheve T kruising eindigt en dan rechts de stuwwalflank afdalen tot de bosrand om daar opnieuw rechtsaf te slaan. Men zou echter ook voor een afdaling via de dalbodem kunnen kiezen. Daarvoor moeten we op het kruispunt dan even naar rechts. Ook de afdaling via de dalbodem brengt ons naar de bosrand waar wij de andere route weer ontmoeten.

8. In de omgeving van de bosrand liggen enkele grafheuvels. Dit is vooral goed te zien als we op de T-kruising met de Bosweg rechtsaf zijn geslagen en daarna naar rechts kijken. De Bosweg brengt ons intussen naar een plek waar verscheidene wegen en paden samenkomen. We gaan er links een kaarsrechte bosweg volgen die aan een kant door een walletje wordt geflankeerd. Grote hoogteverschillen behoeven hier niet meer te worden overwonnen. Na 750 meter komt ons op een kruising een rijwielpad gezelschap houden. Even voorbij de kruising ligt links van ons een grafheuvel in het bos.

9. Inmiddels naderen we andermaal een rand van het bos dat nu bij een nieuw informatiecentrum wordt verlaten. Even later kunnen wij links via de route die ons naar het bos bracht weer terug naar de bushalte waar de wandeling begon. Dit biedt de mogelijkheid om het oude akkerland van Amerongen nog eens vanuit een andere gezichtshoek te overzien waardoor het even kan lijken dat wij er nog niet eerder geweest waren.

Door onze wandeling leerden wij de reliëfkenmerken kennen van een middelhoog stuwwalgedeelte dat reeds geruime tijd geleden onder invloed van particulier grootgrondbezit werd herbebost. Enkele vrij steile stuwwalflanken een diep smeltwaterdal het microreliëf op de Galgenberg, de grafheuvels bij de Bosweg, een gereconstrueerde lanenster, sommige oude beukenlanen, een aantal hoogopgaande houtopstanden en de grillige stammetjes van de percelen verwilderd eikenhakhout zullen daarbij het meest tot de verbeelding hebben gesproken.

Toelichting

Het reliëf- en bosrijke wandelgebied is gelegen op een stuwwalgedeelte waarvan de ligging en kenmerken sterk werden beïnvloed door een klein tongetje dat zich afsplitste van de veel grotere grote ijslob die het zuidelijk deel van de Gelderse Vallei uitschulpte.

Het tongetje drong tot de noordelijke omgeving van Elst door. Als gevolg hiervan werden de (rivier)afzettingen die het landijs weg- en opschoof er over een wat grotere afstand verplaatst dan elders. In het grotere geheel van de stuwwal Amersfoort-Doorn-Rhenen kan daardoor bij Elst een afzonderlijke kleine boog worden onderscheiden. Westelijk daarvan formeerde een ijstongetje bij Leersum ook zo'n stuwwalboogje.

Tussen beide kleine stuwwalbogen ligt het hoogste deel van de Utrechtse Heuvelrug. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat er een groter volume aan (rivier)afzettingen door het ijs werd weggeschoven en de glaciële drukkrachten tussen de beide ijslobben convergeerden.

Even ten noordwesten van het wandelgebied is de kruin van de Amerongse Berg de hoogst gelegen plek van de Utrechtse Heuvelrug. De hoogte wordt door een terras en markante pas gescheiden van het meest zuidelijke deel van het stuwwalboogje dat tot bij Elst reikt.

Bij de pas vertoont het meest zuidelijk deel van het stuwwalboogje een sterk gelede randpartij met een waaier van korte uitlopers. Een opvallende culminatie van de randpartij is de Galgenberg.

Evenals een aantal andere natuurlijke passen van de Utrechtse Heuvelrug was die in het wandelgebied een dwarslaagte van de stuwwal die door ijssmeltwater zodanig werd uitgediept dat ze meer op een dal ging lijken.

Smeltwater vormde ook enkele dalletjes tussen de uitlopers van het stuwwalplateau ten oosten van de pas. Een van de dalletjes wordt bij zijn begin gesegmenteerd door een laag dwarsruggetje. Zuidelijk van dit dalletje wordt de kruin van een stuwwaluitloper verlevendigd door kommetjes en ander microreliëf.

Aan de binnenzijde van de stuwwalpas ligt een grotere schotelvormige depressie. Het ontstaan van de microgeomorfologische gesteldheid zal nog nader moeten worden onderzocht.

In het zuidelijk deel van het gebied herinneren enkele grafheuvels aan de activiteiten van de praehistorische mens.

De gronden van het beschreven gebied behoorden eeuwenlang tot het uitgestrekte voormalige landgoed Huis Amerongen. De eigenaren ervan begonnen al in de 18de eeuw met herbebossingen.

Het wandelterrein ligt tegen de oostrand van een gebied dat daarbij al snel aan bod kwam.

Op en bij de Galgenberg herinnert de bosvegetatie plaatselijk nog aan de vroeger een tijdlang vrij algemene eikenhakhoutcultuur.

Het wandelgebied ressorteert tegenwoordig onder de uitgestrekte staatsboswachterij Amerongse Berg. Op het terras ten zuidoosten van de Amerongse Berg werd de structuur van een sterrenbos uit 1792 gefaseerd in oude luister hersteld.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen.

Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.